

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 71/2014-20

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. februára 2014 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť J. L., zastúpeného advokátkou JUDr. Dašenou Gombíkovou, Kukučínova 1, Martin, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 141 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 169/2010 a jeho uznesením z 27. októbra 2010 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 26/2011 a jeho uznesením z 11. decembra 2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. L. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. apríla 2013 doručená sťažnosť J. L. (ďalej len „sťažovateľ“ v citáciách aj „dovolateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 141 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 169/2010 a jeho uznesením z 27. októbra 2010 (ďalej aj „napadnuté uznesenie krajského súdu“) a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 26/2011 a jeho uznesením z 11. decembra 2012 (ďalej len „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že v konaní vedenom Okresným súdom Martin (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 7 C 52/2006 sa sťažovateľ v procesnom postavení žalobcu domáha voči žalovanému (D. Ď.) určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti vydržaním. Z dôvodu, že v priebehu konania sa pobyt žalovaného stal neznámy, okresný súd mu uznesením sp. zn. 7 C 52/2006 zo 4. novembra 2008 ustanovil kolízneho opatrovníka na zastupovanie v konaní, ktorým sa stal brat žalovaného (P. Ď.), ktorý v predmetnom konaní spolu s matkou žalovaného vystupujú aj ako vedľajší účastníci na strane žalovaného. Na základe odvolania sťažovateľa krajský súd uznesením sp. zn. 7 Co 33/09 z 30. októbra 2009 zrušil predmetné uznesenie okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie, a to z dôvodu, že podľa názoru krajského súdu okresný súd okrem výsluchu vedľajších účastníkov inak nezisťoval, resp. neoveroval pobyt žalovaného. Okresný súd po vrátení mu veci na ďalšie konanie uznesením sp. zn. 7 C 52/2006 z 11. marca 2010 opätovne ustanovil žalovanému kolízneho opatrovníka, a to opäť jeho brata.

Okresný súd v uznesení uviedol, že „aktuálny pobyt žalovaného nebol zistený ani opätovným výsluchom vedľajšej účastníčky na strane žalovaného – Ing. V. Ď. v domácom prostredí, o žalovanom nemá nijaké informácie. Súd vykonal rozsiahle šetrenie po pobyte žalovaného prostredníctvom Ústrednej evidencie väzňov ZVJS v Bratislave, Obecného úradu v Blatnici, opätovným dotazom na vedľajších účastníkov na strane žalovaného, a to P. Ď. a Ing. V. Ď. ako aj šetrením v registri obyvateľov SR v Banskej Bystrici. Súčasný pobyt žalovaného sa však súdu nepodarilo zistiť.

Dňa 27. 3. 2008 vedľajší účastník na strane žalovaného – P. Ď. vyslovil súhlas so svojím ustanovením za opatrovníka žalovanému na zastupovanie v tomto konaní.

Súd preto ustanovil za opatrovníka žalovanému na zastupovanie v zmysle § 29 ods. 2, 6 O. s. p. tak, aby nemuselo dôjsť k prerušeniu konania a by práva žalovaného boli dostatočne ochránené.“.

Sťažovateľ podal proti tomuto uzneseniu okresného súdu odvolanie a nesúhlasil s ustanovením opatrovníka žalovanému. Bol toho názoru, že okresný súd nepostupoval v súlade s predchádzajúcim uznesením krajského súdu a nevykonal nič nové na zistenie miesta pobytu žalovaného tak, aby bola splnená podmienka relevantného zisťovania pobytu žalovaného. Podľa jeho názoru mal okresný súd aj ďalšie zásadné možnosti na zistenie pobytu žalovaného, a to prostredníctvom Sociálnej poisťovne v Slovenskej republike a tiež aj v Českej republike.

Krajský súd uznesenie okresného súdu uznesením sp. zn. 7 Co 169/2010 z 27. októbra 2010 potvrdil, pričom v odôvodnení uviedol, že „Z ust. § 29 ods. 2 O. s. p. vyplýva fakultatívna možnosť súdu ustanoviť opatrovníka účastníkovi, ktorého pobyt nie je známy.

Podstatou tejto právnej úpravy nie je uľahčiť procesný postup súdu, ale to, aby súdom ustanovený opatrovník hájil záujmy neprítomného účastníka konania, najmä, keď hrozí nebezpečenstvo omeškania, že neprítomný účastník zmešká vykonanie procesných úkonov, účasť na dokazovaní a podobne. Účelom ustanovenia opatrovníka je teda zabrániť, aby účastník, o ktorého ide, mohol utrpieť ujmu na svojich procesných právach.

Z obsahu spisu možno vyvodiť jednoznačný záver, že pobyt žalovaného nie je toho času známy. Okresný súd. vykonal, dostatočné šetrenia, ktoré by mohli viesť k zisteniu pobytu žalovaného – dopytoval blízke osoby, obec, Register obyvateľov SR, ústrednú evidenciu väzňov, napriek tomu sa pobyt žalovaného nepodarilo zistiť. Akékoľvek ďalšie šetrenia by presiahli potreby civilného konania a viedli by k prieťahom vo veci. Z obsahu spisu nevyplývajú také informácie, ktoré by viedli k záveru, že žalovaný sa pravdepodobne zdržiava v Českej republike (informácia o ktorú opiera svoje tvrdenie žalobca, pochádzajúca od brata žalovaného, že odišiel v dlhom časovom období pred vydaním rozhodnutia vo veľmi zlom stave a mal sa v tomto období zdržiavať v Českej republike, je nedostačujúca).

Okresný súd dostatočným spôsobom zisťoval pobyt žalovaného, napriek tomu sa mu tento pobyt nepodarilo zistiť. Okresný súd postupoval potom správne, keď žalovanému na neznámom mieste ustanovil opatrovníka, aby nedošlo k porušeniu jeho procesných práv a povinností. Okresný súd v odôvodnení rozhodnutia síce chybné uviedol, že aktuálny pobyt žalovaného nebol zistený ani opätovným výsluchom vedľajšej účastníčky, hoci túto vedľajšiu účastníčku Ing. V. Ď. nevyslúchal, ale písomne ju dopytoval, toto pochybenie nie je však z vecného hľadiska rozhodujúcej keďže táto vedľajšia účastníčka súdu oznámila, že nemá informácie o pobyte žalovaného.

Nemožno opomenúť, že povinnosť označiť miesto pobytu žalovaného zaťažuje navrhovateľa, ktorý už pri podaní návrhu má označiť miesto pobytu žalovaného. Žalobca nevie označiť miesto pobytu žalovaného, napriek tomu spochybňuje potrebu ustanoviť žalovanému opatrovníka.

Okresný súd postupoval správne, keď na ochranu záujmov žalovaného ustanovil mu opatrovníka, keďže žalovaný sa už dlhé časové obdobie nezúčastňuje na priebehu súdneho konania. Akýmkoľvek iným procesným postupom by vo veci hrozili neodôvodnené prieťahy a porušenie procesných práv žalovaného.

Pokiaľ ide o osobu opatrovníka, okresný súd postupoval správne, keď, ako mu to ukladá ust. § 29 ods. 2 O. s. p. ustanovil za opatrovníka blízku osobu žalovaného. Pokiaľ však osoba opatrovníka je zároveň totožná s osobou vedľajšieho účastníka na strane žalovaného, súd v samotnom tomto postavení uvedených osôb nevidí kolíziu záujmov medzi opatrovníkom a žalovaným. Účelom vedľajšieho účastníctva na strane žalovaného je

dosiahnuť priaznivý výsledok sporu pre žalovaného. Práve takáto osoba, pokiaľ tu neexistujú iné okolnosti, ktoré však súdu nie sú známe, má práve najlepšie predpoklady hájiť v konaní záujmy žalovaného. Okresný súd teda postupoval správne aj pri výbere osoby opatrovníka.“

Sťažovateľ podal proti napadnutému uzneseniu krajského súdu dovolanie, v ktorom sa domáhal, aby ho dovolací súd zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Namietal, že súdy obidvoch stupňov nepostupovali podľa platnej právnej úpravy § 29 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) a tomu zodpovedajúcej judikatúry, pretože pred ustanovením opatrovníka žalovanému z dôvodu jeho neznámeho pobytu neboli vyčerpané všetky možnosti zistenia, či je pobyt žalovaného skutočne neznámy. Spochybňoval i vhodnosť osoby P. Ď. ako opatrovníka žalovaného s poukazom na možnú kolíziu jeho záujmov so záujmami žalovaného, a taktiež na to, že ak by úkony P. Ď. ako vedľajšieho účastníka odporovali úkonom žalovaného, súd má povinnosť ich posúdiť po uvážení všetkých okolností, čo by potom bolo objektívne nerealizovateľné. Na základe uvedeného zastával názor, že je daný dôvod na podanie dovolania v zmysle § 237 písm. f) OSP, resp. ak by žalovaný po podaní žaloby zomrel, tak podľa § 237 písm. b) OSP.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 1 Cdo 26/2011 z 11. decembra 2012 dovolanie sťažovateľa odmietol. V relevantnej časti odôvodnenia svojho rozhodnutia uviedol:

„Prípustnosť dovolania podľa § 236 ods.1 O. s. p. je objektívnou kategóriou (dovolanie je alebo nie je prípustné), ktorá sa principiálne nevzťahuje na osobu konkrétneho dovolateľa a zohľadňuje (len) vecný aspekt tohto opravného prostriedku – či smeruje proti rozhodnutiu vykazujúcemu zákonné znaky rozhodnutia, proti ktorému je dovolanie prípustné (objektívna prípustnosť dovolania je vymedzená ustanoveniami § 236 až § 239 O. s. p.). Subjektívna prípustnosť dovolania oproti tomu zahŕňa v sebe (implikuje) otázku určenia subjektu, ktorý je v danom prípade oprávnený – v zmysle § 243b ods. 5, § 218 ods. 1 písm. b/ O. s. p. dovolanie, ktoré je objektívne prípustné, podať. Zohľadňuje teda osobný aspekt toho, kto podáva dovolanie – či je u neho daný dôvod, ktorý ho oprávňuje podať dovolanie.“

Subjektívna prípustnosť dovolania podľa názoru najvyššieho súdu „reflektuje stav procesnej ujmy v osobe určitého účastníka konania, ktorý sa prejavuje v porovnaní najpriaznivejšieho výsledku, ktorý odvolací súd pre účastníka mohol založiť svojim rozhodnutím, a výsledku, ktorý svojim rozhodnutím skutočne založil. Z povahy dovolania ako opravného prostriedku plynie, že oprávnenie ho podať (tzv. subjektívna prípustnosť) má účastník, v neprospech ktorého toto porovnanie vzniká a ak je spôsobená ujma na základe dovolania odstrániteľná tým, že dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší.

Podľa § 29 ods. 2 O. s. p. pokiaľ neurobí iné opatrenia, môže súd ustanoviť opatrovníka aj účastníkovi, ktorého pobyt nie je známy, ktorému sa nepodarilo doručiť na známu adresu v cudzine alebo ak je doručenie písomnosti v cudzine spojené s ťažko prekonateľnými prekážkami, ktorý je postihnutý duševnou poruchou alebo ktorý nie je schopný zrozumiteľne sa vyjadrovať.

Citované ustanovenie upravuje osobitný inštitút zastúpenia na základe rozhodnutia súdu. Podľa tohto ustanovenia môže súd ustanoviť opatrovníka iba pre účely konania (ad hoc) ak zistí niektorý z dôvodov uvedených v § 29 ods. 2, napr. účastníkovi neznámeho pobytu, alebo účastníkovi, ktorý je síce prítomný, ale nie je schopný sa zrozumiteľne vyjadrovať, t. j. komunikovať so súdom (nemá tzv. postulačnú spôsobilosť), alebo sa nemôže z iných zdravotných dôvodov nielen na prechodnú dobu zúčastniť konania. Spoločným znakom všetkých uvedených prípadov je nutnosť zaistiť ochranu práv takéhoto účastníka, kde súd zistí, že sa sám o svoje práva, postarať nemôže. Ustanovenie opatrovníka pre konanie neznamena, že je účastník obmedzený vo svojej procesnej spôsobilosti, účastník sa môže sám kedykoľvek svojich procesných práv ujať za predpokladu, že bude toho schopný, a súd vtedy opatrovníctvo zruší.

Podstatou právnej úpravy nie je uľahčiť (zjednodušiť) súdu procesný postup, ale to, aby súdom ustanovený opatrovník hájil záujmy neprítomného účastníka. Účastníka, ktorého pobyt nie je známy, opatrovník v konaní zastupuje, teda vykonáva procesné práva a povinnosti, ktoré by inak, keby sa konania zúčastnil mohol vykonať sám účastník. Opatrovník za účastníka koná v jeho mene s tým, že procesné následky konania postihujú priamo účastníka. V tomto smere je postavenie opatrovníka (zástupcu na základe rozhodnutia) rovnaké ako postavenie zástupcu na základe plnomocenstva (§ 24 až § 28 O. s. p.). Fakultatívne ustanovenie opatrovníka je krajným riešením a prichádza do úvahy

až potom, keď zlyhali všetky procesné možnosti, ako zabezpečiť práva osoby, ktorá z rôznych dôvodov nemôže pred súdom konať. O ustanovení opatrovníka súd rozhoduje uznesením, ktoré sa doručuje ustanovenému opatrovníkovi a účastníkovi v závislosti od toho, čo bolo dôvodom jeho ustanovenia (napr. účastníkovi, ktorý sa zo zdravotných dôvodov dlhodobo nemôže zúčastniť konania) a iba ustanovený opatrovník (ako zástupca účastníka neznámeho pobytu) má potom možnosť podať proti tomuto uzneseniu odvolanie (Zborník IV, str. 180), v ktorom môže namietať, že s ustanovením nesúhlasí.

V prejednávanej veci z hľadiska skutkového vychádzali sudy nižšieho stupňa z toho, že v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C/52/2006 podmienky na ustanovenie opatrovníka žalovanému ako účastníkovi, ktorého pobyt nie je známy podľa § 29 ods. 2 O. s. p. v danom prípade boli zistené vyčerpávajúcim spôsobom. Zo spisu je zrejmé, že uznesenie o ustanovení opatrovníka oba sudy doručovali nielen ustanovenému opatrovníkovi, ale aj právnej zástupkyňi žalobcu (porovnaj doručky, č. l. 181 a 208 spisu), hoci na to nebol dôvod. Občiansky súdny poriadok upravuje doručovanie písomností súdom v ustanoveniach § 45 a nasl. Doručovanie písomnosti zástupcovi rieši § 49. Podľa právnej úpravy uznesenie o ustanovení opatrovníka účastníkovi, ktorého pobyt nie je známy, sa doručuje iba ustanovenému opatrovníkovi (§ 49 ods. 7 O. s. p.).“.

Z uvedeného výkladu najvyšší súd vyvodil, že „opatrovníctvo nad osobou neznámeho pobytu je inštitúciou sui generis, ktorá je obsahovo odlišná od ostatných prípadov opatrovníctva. Pojmovým znakom tohto zastúpenia založeného rozhodnutím súdu je, že vzťah medzi zástupcom a zastúpeným trvá len do tej doby, než sa zistí pobyt zastúpeného a než sa tento dozvie o vedenom konaní. Žalobca nebol preto oprávnený podať odvolanie proti uzneseniu o ustanovení opatrovníka, rovnako ani dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil, nakoľko v tejto časti konania nešlo o sporový právny vzťah medzi žalobcom a žalovaným ako účastníkmi konania. Ustanovením opatrovníka v žiadnom prípade nedošlo k zmene práv a povinností žalobcu, ani jeho práva a povinnosti neboli nijakým spôsobom dotknuté, z procesného hľadiska nebolo negatívne zasiahnuté do právneho postavenia. Nemožno preto hovoriť ani o odňatí možnosti konať pred súdom, tak ako ho namieta dovolateľ.“.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti nespochybňuje potrebu („samozrejme za predpokladu splnenia všetkých zákonom stanovených podmienok“) prípadného ustanovenia opatrovníka žalovanému, avšak „na konkrétnych faktoch obsiahnutých v súdnom spise sa snaží dokázať, že osoba P. Ď. nie je práve vhodným riešením.

Ustanoveniu opatrovníka účastníkovi konania, ktorého pobyt nie je známy (podľa znenia ustanovenia § 29 ods. 2 O. s. p.), musí predchádzať prešetrenie toho, či sú dané všetky podmienky pre takýto postup, či nie je namieste iné opatrenie. Účastníkovi, ktorý sa zdržuje v cudzine, možno ustanoviť opatrovníka len vtedy, ak boli vyčerpané všetky možnosti na zistenie miesta pobytu účastníka. Účastníkovi občianskeho súdneho konania, ktorý sa zdržiava v cudzine, možno ustanoviť opatrovníka podľa ustanovenia § 29 ods. 2 O. s. p., len vtedy, keď opatrenia urobené na zistenie adresy zostali bezvýsledné.

Súd má pred ustanovením opatrovníka žalovaným – z dôvodu ich neznámeho pobytu, vyčerpať všetky možnosti zistenia, či ich pobyt je skutočne neznámy, t. j. podľa judikátu V 30/1974 má všetky možnosti zistenia, ohľadne neznámeho pobytu žalovaného, vyčerpať súd.

Sťažovateľ má za to, že v tomto konkrétnom prípade súd tak neurobil. “.

Pokiaľ by nemal byť dôvod na doručovanie uznesenia o ustanovení opatrovníka druhému účastníkovi konania, resp. mal by byť podľa názoru najvyššieho súdu doručovaný len opatrovníkovi, ako to vyplýva z napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, potom by podľa sťažovateľa «všetky, hore podrobne špecifikované rozpory a nedodržanie zákona v tomto konaní, čo do postupu súdu a osoby opatrovníka, zostali nepovšimnuté. Pri takomto postupe, resp. výklade zákona, by žalobcovi malo patriť len „PRÁVO“ sa prizerať bez možnosti zasiahnuť a namietať nesprávnosť postupu súdu, keď súd nepostupuje podľa platnej právnej úpravy (a to, čo sa týka tak samotnej potreby ustanovenia opatrovníka a následne aj osoby opatrovníka, resp. obsahu súdnych rozhodnutí pritom vydaných)? Opatrovník, ktorého správanie a vyjadrenia svedčia o jeho úmysle ustanoviť opatrovníka, resp. potom aj ustanoviť ho za opatrovníka, sa nedomáhal nápravy v žiadnom smere a nie je dôvodné čo i len predpokladať, že by tak bol urobil.».

Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd pri predbežnom prerokovaní prijal jeho sťažnosť na ďalšie konanie a vo veci samej nálehom takto rozhodol:

„1. Postupom a Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 1 Cdo 26/2011 zo dňa 11. decembra 2012 a Uznesením Krajského súdu v Žiline 7 Co/169/2010 zo dňa 27. októbra 2010 základné právo J. L. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy SR, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 141 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd porušené bolo.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 1 Cdo 26/2011 zo dňa 11. decembra 2012 a Uznesenie Krajského súdu v Žiline 7 Co/169/2010 zo dňa 27. októbra 2010 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľovi J. L. priznáva úhradu trov právneho zastúpenia v sume, ako bude vyčíslené, ktoré je Najvyšší súd Slovenskej republiky a Krajský súd v Žiline povinný vyplatiť na účet advokátovi, JUDr. Dašene Gombíkovej, Kukučínova 1, Martin, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak [§ 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

Návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd preto ešte predtým, než pristúpi k vecnému posúdeniu sťažnosti, je povinný skúmať jednak to, či spĺňa všetky zákonom ustanovené náležitosti, ale aj to, či sú vôbec dané podmienky na jej meritórne prerokovanie vyžadované zákonom o ústavnom súde.

Podstatou sťažnosti sťažovateľa je námietka porušenia jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 141 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu a napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ako aj postupom, ktorý predchádzal ich vydaniu, založená predovšetkým na jeho presvedčení o nesprávnom ustanovení opatrovníka žalovanému v konaní, v ktorom sťažovateľ vystupuje na strane žalobcu.

V predmetnej veci ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že uznesenie okresného súdu sp. zn. 7 C 52/2006 z 11. marca 2010, ktorým bol žalovanému ustanovený z dôvodu neznámeho pobytu opatrovník (rovnako ako na neho nadväzujúce napadnuté uznesenia krajského súdu a najvyššieho súdu), je rozhodnutím procesného charakteru (teda nie meritórnym rozhodnutím), ktoré, ak by pominuli dôvody, pre ktoré bol opatrovník ustanovený, bude súdom zrušené (§ 29 ods. 4 OSP).

Napadnutým uznesením krajského súdu bolo potvrdené uznesenie okresného súdu č. k. 7 C 52/2006-179 z 11. marca 2010, ktorým bol ustanovený žalovanému Dušanovi Ďurišovi opatrovník v osobe vedľajšieho účastníka vystupujúceho na jeho strane. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľa proti napadnutému uzneseniu krajského súdu podľa § 243b

v spojení s § 218 ods. 1 písm. b) OSP odmietol ako podané niekým, „*kto naň nie je oprávnený*“.

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát...

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 141 ods. 1 ústavy v Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy (čo platí aj vo vzťahu k čl. 36 ods. 1 listiny) a čl. 6 ods. 1 dohovoru už uviedol, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

Ústavný súd poukazuje na to, že čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnym východiskom na zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany ústavou garantovanej v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy). V súvislosti so základným právom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy treba mať zároveň na zreteli aj čl. 46 ods. 4 ústavy, podľa ktorého podmienky

a podrobnosti o súdnej ochrane ustanoví zákon, resp. čl. 51 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sa možno domáhať práv uvedených okrem iného v čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú (I. ÚS 56/01).

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (IV. ÚS 23/05).

Princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba takými sťažnosťami, v okolnostiach ktorých sa sťažovateľ nemôže v čase ich podania, ale ani v budúcnosti, domáhať ochrany svojich práv pred všeobecným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základného práva alebo slobody môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (I. ÚS 103/02, IV. ÚS 115/07).

Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých postupy a rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

Judikatúra ústavného súdu stabilne zdôrazňuje, že ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy veci nemôže byť iba úlohou ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci predovšetkým všeobecného súdництва. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade

zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09). Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľov až vtedy, keď už zo strany ostatných orgánov verejnej moci nemožno namietaný protiústavný stav napraviť (m. m. IV. ÚS 322/09).

Ústavný súd, pridržiavajúc sa svojej stabilnej judikatúry, ďalej poukazuje na to, že základné právo na súdnu ochranu (siedmy oddiel ústavy) „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Aj z ďalšej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 79/03, I. ÚS 236/03), obdobne ako z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. 6. 2002) vyplýva, že ústavný súd a Európsky súd pre ľudské práva overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že predpokladom na záver o porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o právo na spravodlivé súdne konanie garantované v čl. 6 ods. 1 dohovoru) je také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstránitel'né činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní vo veci samej, resp. ktoré nemožno napraviť procesnými prostriedkami, ktoré sú obsiahnuté v Občianskom súdnom poriadku (m. m. I. ÚS 148/03, III. ÚS 355/05, II. ÚS 307/06). Pokiaľ ide o spravodlivosť civilného konania podľa kritérií zakotvených v čl. 46 a nasl. ústavy, resp. v čl. 6 dohovoru, túto, ako už bolo uvedené, ústavný súd v rámci konania o sťažnosti primárne posudzuje ako celok, t. j. až po právoplatnom skončení konania, teda zásadne preskúmava len právoplatné rozhodnutia, a to v tom zmysle, že musí ísť o rozhodnutia, ktorými sa konanie právoplatne skončilo.

Úlohou ústavného súdu nie je totiž náprava prípadných pochybení všeobecných súdov v neskočených (prebiehajúcich) konaniach, ale ústavný súd je zásadne povolaný

meritórne posudzovať vec až z komplexných hľadísk, t. j. po jej právoplatnom skončení, a to z toho hľadiska, či konanie ako celok a jeho výsledok sú ústavne udržateľné.

Ak ústavný súd v rámci svojej doterajšej rozhodovacej činnosti pripustil výnimky zo zásady možnosti preskúmavania len meritórnych právoplatných rozhodnutí, išlo o prípady, keď ešte pred právoplatným skončením konania vo veci samej bolo v konaní o sťažnosti napadnuté právoplatné rozhodnutie, ktorým sa skončila iba určitá časť konania alebo ktorým sa riešila iba určitá parciálna procesná otázka. Podmienkou na pripustenie takejto výnimky je však navyše aj to, že v konkrétnom prípade musí ísť o rozhodnutie spôsobilé výrazne a už nezvratným (nereparovateľným) spôsobom zasiahnuť do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných základných práv alebo slobôd sťažovateľa, ale zároveň aj to, že námietka ich porušenia by už nemohla byť uplatnená neskôr (IV. ÚS 195/2010), prípadne by sa tento negatívny dôsledok musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom procesnom postupe alebo v opravných konaniach (IV. ÚS 322/09). V danom prípade ústavný súd nezistil, že by boli podmienky uvedených výnimiek splnené.

Sťažovateľ môže podať sťažnosť ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy pre namietané porušenie základného práva alebo slobody iba za predpokladu, že využije všetky jemu dostupné právne prostriedky súdnej ochrany svojho základného práva alebo základnej slobody a nebol s ich uplatnením úspešný v rámci konania vo veci samej. K tomu treba dodať, že sťažovateľ nemá podľa ústavy a zákona o ústavnom súde a stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na výber, ktorý z oboch ústavne existujúcich systémov súdnej ochrany využije, ale je povinný postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú je kompetentný ústavný súd. Toto „poradie“ sa nedá sťažovateľom ovplyvniť a jeho vnútorná logika vychádza z toho, že aj všeobecné súdnictvo je zodpovedné za ochranu základných práv a slobôd na úrovni jeho právomocí [čl. 142 ods. 1 ústavy a § 1 a 7 OSP (IV. ÚS 195/2010)]. Každý iný postup by neprípustne rozširoval kompetencie ústavného súdu a vo svojom dôsledku by ho staval do pozície ďalšej súdnej (opravnej) inštancie mimoriadnej tým, že by mohla zasahovať do konania, ktoré stále pred všeobecnými súdmi prebieha.

Aj keď napadnuté uznesenie krajského súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie okresného súdu č. k. 7 C 52/2006-179 z 11. marca 2010, a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu sú z formálneho hľadiska právoplatnými rozhodnutiami, nejde o rozhodnutia, ktorými by sa konanie v právnej veci sťažovateľa skončilo (alebo dôsledkom ktorých by prípadne bolo zastavenie súdneho konania), ale rozhodnutia, po nadobudnutí právoplatnosti ktorých konanie vo veci samej (o návrhu na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam) pokračuje. Sťažovateľ tak má a bude mať naďalej možnosť uplatniť si svoje práva v prebiehajúcom súdnom konaní pred všeobecnými súdmi.

Podľa názoru ústavného súdu namietanie nesprávnosti (nezákonnosti) napadnutých uznesení krajského súdu a najvyššieho súdu a postupov, ktoré predchádzali ich vydaniu, nemôže byť samo osebe dôvodom na namietanie porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. čl. 36 ods. 1 listiny) a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Všeobecné súdy v danom prípade neodmietli sťažovateľovi poskytnutie súdnej ochrany, a to aj napriek tomu, že rozhodli v jeho právnej veci napadnutými uzneseniami v rozpore s jeho predstavami. Pokiaľ by ústavný súd preskúmal sťažnosť predtým, než o veci samej definitívne rozhodne príslušný súd, mohol by zasiahnuť do rozhodovania všeobecných súdov a nedodržel by princíp subsidiarity sťažnosti ustanovený v čl. 127 ods. 1 ústavy.

Sťažovateľ má a aj bude mať v ďalšom štádiu konania pred okresným súdom, resp. v odvolacom konaní a následne prípadne aj pred najvyšším súdom možnosť uplatniť ochranu označených práv, ako aj svoju argumentáciu týkajúcu sa skutkovej a právnej stránky predmetnej veci, najmä vyjadriť sa k vykonávaniu dôkazov za tých istých podmienok ako druhý účastník konania na strane žalovaného, z čoho vyplýva, že má ešte k dispozícii iný právny prostriedok ochrany tých práv, ktorých porušenie namieta vo svojej sťažnosti. V právnej veci sťažovateľa sa súdne konanie nachádza v štádiu prvostupňového konania. K vykonávaniu dôkazov sa sťažovateľ bude môcť v konaní pred okresným súdom vyjadriť za tých istých podmienok ako druhý účastník konania na strane odporcu. Sťažovateľ má k dispozícii všetky procesné oprávnenia, ktoré mu priznáva Občiansky súdny poriadok, teda aj právo na riadne opravné prostriedky v prípade neúspechu pred okresným súdom, a tiež právo využiť za splnenia zákonom ustanovených podmienok

mimoriadne opravné prostriedky proti právoplatnému rozhodnutiu vo veci samej, pokiaľ by vyznelo v jeho neprospech.

Sťažovateľovi napokon nič nebráni, aby v budúcnosti napadol sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy aj konečné rozhodnutie, ktoré bude v jeho právnej veci vydané, t. j. rozhodnutie o poslednom procesnom prostriedku, ktoré mu zákon na ochranu jeho práv účinne poskytuje, a to v prípade, ak dospeje k záveru, že v dôsledku tohto rozhodnutia boli porušené jeho ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantované práva alebo slobody. Najskôr teda musí prebehnúť celé konanie až do štádia meritórneho právoplatného rozhodnutia všeobecných súdov a až potom sťažovateľ bude mať prípadne možnosť podať sťažnosť ústavnému súdu v závislosti od výsledku konania.

Ústavný súd už vyslovil, že nemožno akceptovať, aby napĺňanie úsilia o spravodlivé súdne konanie príslušným všeobecným súdom nahradzoval ústavný súd svojim vstupovaním a ingerenciou do dosiaľ meritórne neskončeného konania. Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľa až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nemajú možnosť namietaný protiústavný stav napraviť (m. m. IV. ÚS 322/09).

Na základe uvedených skutočností ústavný súd odmietol sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, pretože v danom štádiu súdneho prerokovania veci nie je (zatiaľ) daná jeho právomoc na prerokovanie veci.

Vzhľadom na to, že sťažnosť bola odmietnutá ako celok, bolo už bez právneho významu, aby ústavný súd rozhodoval o ďalších návrhoch sťažovateľa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. februára